

הַלְבוֹת יוֹם טוֹב קִיּוֹן תְּקָא

ביאורים ומוספים

שראיית השעה"צ מדברי רש"י כנגד המג"א, אינה ראייה כלל.

[משנ"ב ס"ק כג]

שְׁעוֹשֶׂה בְּכָלִי שְׁנֵי־לֶקֶת צִלְיָהוּ חֹשִׁיב קְטִלְטוּלָה¹¹⁴.

114 אמנם, לענין לשבת על גבי מוקצה אף על פי שמשמש בו, כתב לעיל (סי' שח ס"ק פב) שאם אינו מטלטלו ודאי מותר, ואפילו בשמזויו בישיבתו מצדד המג"א להקל, וראה מה שכתבנו שם, ולעיל (סי' שיא ס"ק לב).

[שעה"צ ס"ק לב]

יחבאר לקמן קְסִיּוֹן תְּקוּ בְּטִשְׁנָה בְּרוּחָה¹¹⁵.

115 שם בשעה"צ (ס"ק כב) כתב, שאף על פי שזעזעה שבר כלי והוא מוקצה, מותר לכתחילה ליהנות ממנו, ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (ס"ק ח). שבזמן שהשתמש במוקצה בידים היה בהיתר, ואחר כך כשנזהר מן האש אף בעוד העצים דולקים, הרי זו הנאה הבאה מאליה שמותרת.

[משנ"ב ס"ק כח]

ומְקַיֵּי שְׂאֵין לוֹ עֲצִים לְצַנְךָ מְקַשְׁלוֹ, דָּאִם לֹא־כֵן עָבַר עַל כָּל מִשְׁחִיה¹¹⁶.

116 ועוד אופן שאינו עובר על כל תשחית, הביא הערוך השלחן (סי'א) בגון שהכלים אינם שווים יותר מרמי עצים העומדים להסקה.

[שעה"צ ס"ק לה]

אם שָׁךְ נִלְדָּ בְּכֵר שְׁגִמְרוּ בִּידֵי אָדָם¹¹⁷.

117 מבואר בשר"ע שם, שיש מתירים פת שאפה נכרי בשבת מחיטים שלו, וביאר המג"א שלדעתם כיון שראייה הקצאתם להסתלק ביד אדם, אין הישראל מקצה אותם מדעתו ואין בהם אפילו משום נולד. והחזו"א (אוי"ח סי' מד ס"ק י) כתב, שלגבי נכרי שעשה כלי שהוא נולד גמור, אין להלק בין של ישראל לשל נכרי, ולא מועיל בזה גמרו ביד אדם, שהרי עצמות וקליפות הן מוקצה אף שגממן ביד אדם, ובהכרח שנוול גמור נחשב מוקצה אף שגמרו ביד אדם. אך הוסיף (שם) שיש לדחות ראייה זו, ולחלק בין כלי שנעשה מעצים שדומה לפת ואין זה נולד גמור, לבין עצמות וקליפות, וכתב שצ"ע בזה, ולאחר שהביא את דברי השעה"צ כאן כתב שקשה להקל בזה.

[ובי"ל ד"ה הרי]

שְׁשֻׁצֵי חֲבָטִים דְּאִסְחָ דְּעֵמֶה, אֶפְלוּ קִיּוֹן סְתָחֵלָה לֹא סְתָנִי¹¹⁸.

118 אכן, לענין עופר שאינו יכול לרוץ ואינו צריך צידה, שכתב השו"ע לעיל (סי' תצו ס"ח) שאם הוא במקום הקרוב לעיר מותר כיון שדעתו עליו, כתב השעה"צ שם (ס"ק מג) שאף במקום רחוק, מימ אם הזמינו בפירוש מועילה הומנתו.

[משנ"ב ס"ק כא]

וְעוֹד, שְׁמָא יִתְלַשְׁלֵּשׁ¹¹⁹.

119 כן הוא לשיטת הר"ף והרא"ש [שהובאו בבי"י סי' תקו], וראה בבי"ח שם]. אמנם לקמן (סי' תקטו ס"ק ג) כתב כדעת הראשונים החולקים וסבורים שאין הש"ע זה אלא בפירות שקל לאדם לתלוש אותם מן העץ, ואדם מתאווה לאוכלם, וכן כתב לעיל (סי' שכה ס"ק כב).

[שעה"צ ס"ק ט]

וְעִלְיָן אֶפְלוּ לְהַשְׁמִידֵין מְקַצָּה קִיּוֹם־טוֹב, גַּם־כֵּן אָסוּר¹²⁰.

120 מבואר מדבריו שלפי הטעם שכל האיסור הוא משום מוקצה, גם כאן יהיה מותר. ואף שלענין פרי שהיה מחובר בערב יום טוב לאילן ונשר ביום טוב, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקטו ס"ק כג) שמוקצה של מחובר אסור אף לדעות שהתירו מוקצה ביום טוב, ובטעם הדבר כתב שם (ס"ק ג) שכיון שלא ליקטן מאתמול מסתמא הסיח דעתו מזה, ואם כן לכאורה גם עצים שנשרו מן האילן היו מחוסרים קצירה ומסתמא מסיח דעתו מהם, כבר ביאר הבית נאיר (באן ובסי' שיה ס"ב) שדוקא בפירות אומרים שאם לא ליקטם מסתמא הסיח דעתו מהם, משום שאם משאירם על העץ הרי ירקבו, ובהכרח שמשאירם על העץ כדי שיגמרו ביטולם, אבל בעצים אין לומר כן, ולפיכך אין זה נחשב כהיטח הדעת.

[שעה"צ ס"ק טז]

כִּלְ שְׂאֵיִין לְשׁוֹם מְלֻאָכָה לְאוֹ נִלְדָּ הוּא¹²¹.

121 וכגון ששברי העריבה ראויים לכסות בהם את החבית, ואינם ראויים לצוק לתוכם מקפה (שו"ע שם). ובטעם הדבר ביאר המשנ"ב שם (ס"ק כח). שכיון שהיו מתחילה כלי, לא בטל מהם שם בלי כל זמן שראויים לאיזה מלאכה אפילו אם אינה מלאכתם הראשונה. והחזו"א (אוי"ח סי' מג ס"ק יד) נשאר בדין זה בצ"ע, הוסיף,

הלכות יום טוב סימן תקא

קטו

באר הגולה

ו'ומביאין מהמבטין שפרשותה היחיד ואפילו היתה מקפת שלא לשם דינה, ו'ובלכד שיהיה בה (ז) מספרת (טו) ותהיה בתוך תחום שבת, ואם חפר (טז) אחת מפל אלו (יז) *הרי הן מקצעה: ד' עלי קנים ועלי קנים, אף-על-פי שהם מכנסים בקרפף, (יח) ג'ין שהרוח מפזרת אותם הרי הם כמפזרין, ואסורים; ואם הגיע עליהם (יט) גלי כבד מערכי-יוס טוב (כ) הרי אלו מוכנים: ה' לעצים ששורו מן האילן ביום-טוב (כא) אין מסיקין בהם (ועין לקמן סימן תקז סעיף ב'); ו' לכלים (כב) שנשפרו ביום-טוב אין מסיקים בהם מפני (כג) שהם נוזלי (כד) ואם הסיק בכלים, אסור לתפך באש (כה) לאחר שהולקו בטקעת, דאז הוי (כו) שכרי-קלי, אלא-אם-כן רפה עליהם (כז) עצים מוכנים (חכ"ד פ"ד דביצה), אכל מסיקין (כח) בכלים

באר היטב

(ז) מספרת, ויש"ש פסק דבחד ט"ו, או מספרת או בתוך ע' אפה: (ח) ששוקרו, דאסור לשלטים, ואפילו לשלפם במקומו אסור דמקצה אסור להנות מספר,

משנה ברורה

באר הגולה

רק משלפניו לצרף בשיל קדחתו עקשור, (טו) אכל לגבב מכל הסצר להניח אסור, (יז) ואין חלוק בין קיסמים קטנים לגדולים: (יד) מספרת, דקשאין לו מספרת, (יח) אף-על-פי שמבסס מן-עצב הוי לה בשדה: (טו) ותהיה בתוך תחום שבת, ומשמע דאפילו בסמוך לעיר נמי צריך מספרת, והרבה פוסקים חולקין על זה, ולידיהו כל שהוא סמוך לעיר בתוך שיעים אמה ושיירים לא צינן מספרת, והיבי צינן מספרת - משבעים אמה ואילך עד תוף התחום שהוא אלפים אמה, וכן הלכה (אחרונים): (טז) אחת מפל אלו, דהניח, שלא היה מבסס או שחפר מספרת או חוץ לתחום: (יז) הרי הן מקצעה, לפי הטעמים שכתבנו לעיל דהוי צבוקא דחל או משום הנשע עמו, דין זה הוא לכלי עלמא, אפילו להפוסקים דמפזרין מקצה ביום-טוב בעלמא, בנה עשו חכמים דכר זה למקצה. (יט) ויש ספרשים הלכה זו בפשוטי, דאם חפר אחד מתנאים הללו, מסתמא אסח דעתה מניה מלאשפתושי ביום-טוב והניח לה מקצה, ולפי זה למאן דשרי מקצה ביום-טוב ספר גס בנה, ולידיהו נכח להקמיר: ד (יח) ג'ין שהרוח מפזרת וכו'. ורצה לומר, דכתיב שדרכו של רוח לפזר, (כ) לא סמכא דעתה בפה שפנס אותם מערכי-יוס טוב, (כא) ואפילו מצא אותן מכנסין אסור משום מקצה: (יט) גלי כבד מערכי-יוס טוב. שלא יפגם הרוח: (כ) הרי אלו מוכנים, ואפילו (כז) מצאן ביום-טוב מפזרין, מסדירן, שכבר היכנו מאתמול, וכל זה כתבנו למאן דמפרש הלכה זו משום מקצה, ולמאן דמפרש הלכה זו משום עמור - טעמא דרישא, (כג) דחלשינן שמא בשעה שביבא לקח אותם יפגם הרוח ויבוא ללקטם ביניה, וקשמת עליהם כלי כבד (כד) ליכא למחש להכי ושרי, (כה) וילפי זה אם מצא אותן מפזרין, אסורין ללקטן: ה (כא) אין מסיקין בהם, דהא הנה מחפר מאתמול והוי לה מקצה, (כו) ועוד, שפא עולה ויתחילו, (כז) ואפילו בטלטול אסורין: ו (כב) שושברו, הינו, שושברו (כח) פליפף שאין ראויין לכעין מלאכתן הראשונה, אכל אם ראויין לכעין מלאכתן הראשונה נדחינו, שכרי גבוק לתוכן מקפה (מאכל עב) ושברו וכוית לצוץ לתוכן שוקן, בכלים שלמים הן ומסיקין בהן. ועין לעיל בסימן שח סעיף ו ב"טז ובאר הגולה שם: (כג) שהם נוזלי, דמעקרא גלי והשפתא שבר-פלי ואסורים בטלטול, (ל) ולקח אסור להסיק בהם, ואפילו אין מטלטלין כלל (לא) אלא שורפן במקומן שפגמין שם גס-כן אסור, דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת על-ידי חשיב בטלטול: (כד) ואם הסיק וכו', הגיה זו צריכה להיות אחר תבת 'שלמים' שדרכו המספר: (כה) לאחר שהדלקו במקצת, ורצה לומר, שהדלקו כל-כך עד שאין ראויין לכעין מלאכתן הראשונה, וכפ"ל: (כו) שכרי-קלי, וכלא הפה פאש, אף שנתנה מן המקצה, (כז) שנתפשל שם תבשילו, לית לן בה, דמקצה מפר פתגמה היכי שהתגאה פאה מאליה ואינו עושה מעשה בידים, והתבאר לקמן בסימן תקז במשנה ברורה: (כז) עצים מוכנים, ויהיפאר לקמן בסימן תקז סעיף ב': (כח) בכלים שלמים, דאף דכלי אינו עומד להסקה, מפל מקום הלא נקמא לן (כג) הכל הכלים נשלח אפילו שלא לצורך משמישן המצמד ליה, (לד) וסדיר שאין לו עצים לצרף תבשילו, דאם לא-כן צבר על כל השחית:16.

שער הצינן

(טז) מגדל אברהם, והביא מחצו עצים כודאי שרי, דאפילו מקרפף שאינו מקרפף ליריה שרי ונדלקמה, וכל-שכן מחצו: ואפשר דבתער כיון שהוא לפני הבית, סתמא משמר ואפילו אין לו מספרת: (יז) מגדל אברהם ושאר פוסקים: (יח) ר"ן: (יט) הטי"ו זאלה רבה ונתלת-צבד ובית-מאיר ונמצאתי באליהו וזטא שעם הוא בסב דגינים אלו פליא דרין אסור מקצה ביום-טוב, וגם המגן אברהם, אף דבסיף-קטן ו לא כתב אלא טעמא דעמור, כנא בסעיף-קטן ו גפי דינא זקרפף הויא גס זה הטעם משום דאסח דעתה, ועין בבאר הגולה: (כ) רש"י: (כא) פוסקים: (כב) רש"י: (כג) רש"י בתדושיו דר"ן: (כד) ומה שכתב בתקופת הרי אלו מוכנים, רצה לומר, לא אסור במקום זה משום מקצה, ולשון פנה יש בפשטה ביצה כ"ו עמוד א, עין שם ברש"י בדברי הפתחיל 'אין זה כין המוכן': (כה) כן נראה לי פשוט: (כו) פוסקים, ועל-כן אפילו להמפזרין מקצה ביום-טוב, גס-כן אסור:17. (כז) פוסקים: (כח) כן הוא לדעת הפגן אברהם בסימן שח סעיף ו וסעיף-קטן טו, וכן מהיב ברש"י בפעולות-הקדש יאידי בשבת דף כד, עין שם: (כט) הנה, ולפי מאי דהבאתי שם בבאר הגולה דעת שארי אחרונים דאפילו בשיאנים ראויין לכעין מלאכתן, כל שראויין לשום מלאכה לא נולד הוא:18, וכמשמעו רש"י שם כדף קכד עמוד ב דבור התחיל לפר כר, אם-כן הכי נמי בעניניו צדין לאו בכללי שברים הוא. ועין בבית מאיר שם שהארץ פנה: (ל) רש"י בשבת דף ככד עמוד ב: (לא) כן אברהם, דרכו מוכנין מחדושי רש"י בשבת דף כט, עין שם, ומה שכתב הפגן אברהם דמקצה אסור להנות מקומו, פתחו גס-כן באופן פנה שמדליק בידיים, וכן חסידים הג"ה, עין שם בסימן תקט בבית מאיר בסימן שיח סעיף א, ועין רש"י בשבת קכ"ד עמוד ב דבור התחיל 'מסיקין', משמע קצת דכל שאינו מוזי מהקצה ממקומו אף שמדליקו בידיים לית לן בה, אכן מדף כח עמוד ב בפגרא בענינא דקפול משמע כרש"י, וצריך עיון: (לב) רש"י ברוחשי בשבת, ומובא במקן אברהם ושא, ואם מר להעמיד הקדוה אחר שכבר נשבר הכלי ונעשה שבר-קלי, דקמתונו מן המקצה לכתחלה, יהיפאר לקמן בסימן תקז במשנה ברורה:19. (לג) גברא, ודלא כרבי נחמיה, עין שם: (לד) אחרונים: (לה) שבת כ"ט ופרוש המגן אברהם לקמן בסימן תקפו סעיף כב, עין שם, ואם העין הנה של צוים, תליא דערב אם עין נולד דכבר שגמרו בירי אדם:17. עין בסימן שכח סעיף ד דמגדל אברהם סעיף-קטן י, אכל פלאו סברא זו אין להקל, דתלד עין גס בשל עוים, כמו שכתב הפגן אברהם בסימן תקח סעיף-קטן ג, ויש התבאר אם ירצה השם:

הלכות יום טוב סימן תקא תקב

(ו) שלמים יאו בכלים (כט) שנשקרו מבעוד יום: ז ישקדים ונגזנים שאכלו מערב יום טוב. מסיקין בקלפיהם ביום טוב, ואם אכלם ביום טוב (ל) אין מסיקין (ו) בקלפיהן: הגה גם אין להסיק עם (מ) האגוזים והשקדים (לא) עצמן. אלא אם כן (לב) הם עדין בקלפה (כ"ו). (לג) ולפידים שנשקרו מיום טוב ראשון שבב, (לד) מחר לחזר ולגדליקם אפלו ביום טוב שני של ראש השנה או יום טוב אחר (ט) שבת (ת"א"ש ומדמי ריש ביצה כ"ו):

מ שבה קרי
ג קריאה עם ב"ט
ד קריאה והנהגה נכפית
ה פירוש מן הלכות יום
ט"ו וכן לענין
סימן תקי

תקב דיני האש ביום טוב, ובו ד' סעיפים:

א משנה ב"ה ל"ג א (א) *אין (ב) מוציאין אש (ב) לא מן העצים ולא מן האבנים (ג) ולא מן העפר (ד) ולא מן

באר היטב

כ"ט אחר שבת ובר"ה ב"טא פליגי הפוסקים, וראוי לכל אחד לצאת ידי הכל ולשנות פתילות חדשות ולא להדליק בפתילות ישנות אפלו בצד השני שלא תדליק עדין, כ"ה וכו' לטלטל להפחילה הלשנה, ואעפ"י שהפירוש אומר גם הטלטול. ב"ה ודאי נסמך על המקלף, עכ"ל. ועמ"א:
(ה) מוציאין. וכתב הרב המגיד: ונראה שאם הוציא אש מחר להשתמש בו, ע"ש. וט"ו חולק עליו וכתב האסור להשפוט בו ואפלו בדיעבד אסור המכשיל שנחבשל בו, ע"ש. והנה אחרן סותר הראייה של הש"ס, ע"ש:

אכל בשמוליק כלי שלם אעפ"י שנחלקל לטוף הנצאה פאה אח"כ מאליה. ע"י הפיזור לחמות בו האש שנשבר אסור להסיקו דהו"ל גולה, ישיש, גטרא: (י) שלמים. ומירי שאין לו עצים, דאל"כ צ"ב על כל משחית, ט"א:
(י) בקלפיהם. ובאפלו ראויים למאכל בהמה מ"מ ה"ל גולד דאחמול סיו עומדים לקדם, ת"א"ש: (י) האגוזים. דאין מוכנים להסיק קלל, כ"ה. ועמ"א: (ט) שבת. הנה דרין זה וכו' הדיעות, ע"כ העלה הש"ס דבשני ימים טובים של גלויות מותר לכו"כ להדליק קליל שני טה שפכה קליל ראשון, אבל

משנה ברורה

ישנאל וצ"ש מהן כלי ביום טוב, דהרי לה גולה, דמקרא צעזים והשתא כלי. צ"ע שמתחין בו האש, (לו) פירוש שהיא מיוחד לקח הרי הוא כלי ואם נשבר ביום טוב אסור להסיקו, וכו"ל:
(כט) שנשקרו מבעוד יום. ואם ראויין לקצין מלאכתן הראשונה, דיקם כשלמין ואסור להם להאמר שהדליקו במקצתם, וכו"ל: ז (ל) אין מסיקין בקלפיהן. והוא הדין

באר הגולה

* אין מוציאין וכו'. ע"י משנה ברורה לענין דיעבד דמחר להשתמש בהן, כן משמע מחרב המגיד וכן כתב סד"כ"ו בשם הרשב"א וכן הסמימו האחרונים. ה"כ"ה ומגן אברהם ואלוהי רבתי^(א) ושארי אחרונים, דלא פט"ו שמתחיל בזה, וכו"ל שכן שאין לאסור המכשיל שנחבשל בזה האש, ולענין עפר האסור הוא דאורחא או נדבון, דעת הש"ס שהוא דאורחא, ומדברי הר"ם משמע שהוא דרבנן, שכתב דדמי לקלאכה. וע"י הלכות כה"ס"פ סימן (סח) (טו) שמאריך בזה:

(לו) בהמרים כשצ"ל ביום טוב אין מסיקין בגרעניהן, (לז) ואפלו הקלפין והגרענין ראויין למאכל בהמה: והשעם, מפני שאחמול היו מחזירין וטפלין להאכל ונקשכין כאכל עצמו שהוא ראוי לאכילת אדם, וכתבו א"כ ראויין רק לאכילת בהמה וקמי לה גולה, ודוקא המרים קשויים שאין נשאר מהם על הגרענין פלוס, אבל המרים (לט) רעים, ה"א"ל ונשאר (מ) מעט מן האכל על הגרענין מחר לטלטל הגרענין אב האכל נמרא: (לא) עצמן. דאין מוכנים להסיק קלל, (מא) שאין דרך פלל להניח אכלין על האש, מה שאין פן בכלים, מפני צדק האכל ביום טוב אפ"ש להסיק לפעמים בכלים פחותים, ומיהו, בירושלמי איתא דמפר להסיק באכלין גופניה, וכן פסק הרשב"א [א"ר]: (לב) הם עדין בקלפה. דאין מוכנים קצת להסיק אב קלפתן: (לג) ולפידים שנשקרו וכו'. והוא הדין פתילה שנלקחה בשבת ונקבחה: (לד) מחר לחזר וכו'. ודעה לומר, לאפוקי ממי שרוצה לאסור מטעם העצים שנלקחו ונקבו, והוא הדין פתילה שנקבחה, גוחים אמר רב ביומא להדליקה מבעוד יום, ונמצא שהקבחה נקבחה, והוא דומה למאי דקומא לן ב"בצה שגולדה בשבת אסורה ביום טוב שלאחרת^(א) משום הקנה: וכע"ל סבא זו הוסיפו עוד יותר, דאלו עצים או פתילות שנכבדו ביום ראשון של ראש השנה אסורים למחרתו, דכיון דשני ימים של ראש השנה אינו מספקא, הרי להו כשני ימים טובים מפני עצמם וכשני קרשות^(ב), ואין קדשה אחת מכינה להקבחה, וכמו ביום טוב אחר שבת, וכעל הגה"ה חולק על סברת אלו הפוסקים וסב"א לה דה לא מקרי הקנה כמו ביצה שגולדה, שהרי גוף העצים או הפתילה היו בעולם מכ"ה אלא שנשמתכוונו. והנה אף דהרמ"א סתם פדעת המקלח משעם (מג) דרבו הפתירות, מפל מקום לכתחלה טוב ותכון לצאת ידי הכל, (מג) דהנינו להדין מבעוד יום פתילות חדשות שיהיו על יום טוב, ואם לא הכין וראה על כ"פ פנים להדליק הפתילות מצד השני:

(נ) בהמרים כשצ"ל ביום טוב אין מסיקין בגרעניהן, (נז) ואפלו הקלפין והגרענין ראויין למאכל בהמה: והשעם, מפני שאחמול היו מחזירין וטפלין להאכל ונקשכין כאכל עצמו שהוא ראוי לאכילת אדם, וכתבו א"כ ראויין רק לאכילת בהמה וקמי לה גולה, ודוקא המרים קשויים שאין נשאר מהם על הגרענין פלוס, אבל המרים (נט) רעים, ה"א"ל ונשאר (מ) מעט מן האכל על הגרענין מחר לטלטל הגרענין אב האכל נמרא: (לא) עצמן. דאין מוכנים להסיק קלל, (מא) שאין דרך פלל להניח אכלין על האש, מה שאין פן בכלים, מפני צדק האכל ביום טוב אפ"ש להסיק לפעמים בכלים פחותים, ומיהו, בירושלמי איתא דמפר להסיק באכלין גופניה, וכן פסק הרשב"א [א"ר]: (לב) הם עדין בקלפה. דאין מוכנים קצת להסיק אב קלפתן: (לג) ולפידים שנשקרו וכו'. והוא הדין פתילה שנלקחה בשבת ונקבחה: (לד) מחר לחזר וכו'. ודעה לומר, לאפוקי ממי שרוצה לאסור מטעם העצים שנלקחו ונקבו, והוא הדין פתילה שנקבחה, גוחים אמר רב ביומא להדליקה מבעוד יום, ונמצא שהקבחה נקבחה, והוא דומה למאי דקומא לן ב"בצה שגולדה בשבת אסורה ביום טוב שלאחרת^(א) משום הקנה: וכע"ל סבא זו הוסיפו עוד יותר, דאלו עצים או פתילות שנכבדו ביום ראשון של ראש השנה אסורים למחרתו, דכיון דשני ימים של ראש השנה אינו מספקא, הרי להו כשני ימים טובים מפני עצמם וכשני קרשות^(ב), ואין קדשה אחת מכינה להקבחה, וכמו ביום טוב אחר שבת, וכעל הגה"ה חולק על סברת אלו הפוסקים וסב"א לה דה לא מקרי הקנה כמו ביצה שגולדה, שהרי גוף העצים או הפתילה היו בעולם מכ"ה אלא שנשמתכוונו. והנה אף דהרמ"א סתם פדעת המקלח משעם (מג) דרבו הפתירות, מפל מקום לכתחלה טוב ותכון לצאת ידי הכל, (מג) דהנינו להדין מבעוד יום פתילות חדשות שיהיו על יום טוב, ואם לא הכין וראה על כ"פ פנים להדליק הפתילות מצד השני:

א (א) אין מוציאין וכו'. מפני שקבל אלו הוא (ב) מילד אש ביום טוב, (ג) והואיל ואפ"ש להמציא אש מערב יום טוב שיהיה מוכן לו ביום טוב, לא ה"ל להוליד ביום טוב, דלא עדיף משאני מבשירין שאפ"ש לעשותן מבעוד יום דאסור: (ב) לא מן העצים וכו'. כגון (ג) שחוכמן זו כזו או מפין זו כזו עד שתצא האש: (ג) ולא מן העפר. כרקע (ד) קשה בשחורפין אותה מוציאה הארץ, וכן פ"ה ג"ה בשם רש"י ורבי אבהו אלו זו כזו יוציא אור: (ד) ולא מן המים. ה"ג, (ה) שנותנין מים בכלי כבוכית לבנה ונותנין פחמה, ובשם המש"ס חס ק"א מקרבין אלו גענת ששמן והיא בוערת, ובדיעבד אם עבר והוציא, (ו) מחר להשתמש בהם, וע"י שתשובת פת"ס"פ סימן סז שאוסר להדליק צינוראלי (שקורין שנועבעלע^(א)) על ידי שיתחב או חו באפריכיה חס שאין בו אש נ"ק חס אש, דהלא מוציא דבר חדש, וכן לחפף הצינוראלי בקרול חס מלפון, כמו כתב ברובל, כתב ג"כ דלא נראה להחזיר, אבל אם יש שם חקל בוערת מחר לגע בה שער הצינור

(ז) פוסקים: (ז) גמרא: (ז) מגן אברהם, וכן כתב אליה רבה הרשב"א, דלא כתב"ח: (ז) והוה הנקרא פגמא 'מרי ארמיאה', וברך קמג שם פרש רש"י דמרי ארמיאה, מפני שכן עצמן עומדין ג"כ למאכל בהמה לפיכך גם הרענינהו מפרין בטלטול, ואפ"ש דהוה פגמת ה"כ, ומתוך קשית הפגון אברהם: (ז) פירוש רש"י בשבת דף כ"ט: (מא) כגון אברהם כבא דב"ב פת"ח"ס"פ, ומכל מקום והו דבר חדש, שימצא דבר שמתר בטלטול ואסור בהפס: (מג) הנה הרמ"א לקמן בס"מ חקיד סע"ף ד ט"ז פ"ה יוסף בשם רב הפוסקים, ובכ"ה יוסף עצמו לא מצאנו רוב פ"ה ה"ה, אבל פ"ה רבה הביא בשם רש"י לקמן בשם אור זרוע פוסק להחזיר, ובאר זרוע גופא הביא בשם רבנו ישעיה, וכן ה"א"ז בשלטי"גבורים פוסק להקל, ואני מצאתי עוד במארי קעוד גם בן לטקל, וכן בש"ס קבוצת בשם רבנו שמשון, ומפני זה בודאי הדין עם האלה נכה תפרי חדש שקבחו שקבחו ב"ס"א, אף לכתחלה בודאי טוב ותכון לצאת ידי הכל, ועל פ"ה סתמי להקל גם בן להדליק מצד השני, אף שהש"ס מהמיר בזה: (מג) ט"ו, וכן האלה נכה תפרי חדש כתבו דהמחזיר מביא עליו פרכה: (א) גמרא: (ב) רמב"ם ושב"ת הקדוש: (ג) רמב"ם: (ד) רש"י, תרין פרשי, צ"פ"ז פ"ה אחר שנתקבו: (ה) רש"י: (ו) כתב

המגיד והרשב"א, הוכח בתשובת סד"כ"ו בלשונות הרמב"ם סימן כג:

תרגום: 1 פירושים.

הלכות יום טוב סימן תקא תקב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

דינים פְּשְׁלֵימִין וְאִסוּר לְהַפְּךָ פָּהֶם לְאַחַר שְׁהַדְּלָקוּ בְּמִקְצָתָם⁽¹⁸⁾.

18) מבואר מדבריו שאם אינם ראויים למעין מלאכתם הראשונה אלא רק למלאכה אחרת, מותר להפך בהם אף לאחר שהדליקו במקצת, כיון שלא היה עליהם שם כלי מערב יום טוב, והחזו"א כתב (ארי"ח סי' מג ס"ק טז), שכיון שראויים הם למלאכה אחרת כבר בערב יום טוב, יש לאסור בזה, שהרי נחשבים הם כלי גמור כבר מערב יום טוב ואינם עומדים להסקת, ולכן יש לאסור להפך בהם לאחר שהדליקו במקצת כדין נולד.

[משנ"ב ס"ק לז]

וְנִקְשְׁבִין כְּאֶבֶל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא רְאוּי לְאֲכִילַת אָדָם⁽¹⁹⁾, וְעָלְשׁוּ אֵין רְאוּיִין רַק לְאֲכִילַת פְּהֵמָה וְהָיָה לָהּ נוֹלָד⁽²⁰⁾.

19) ואף שמערב יום טוב היה ברעתו לאוכלם ולהסיק בקליפות, כתב הערוך השלחן (ט"ו) שמי"מ כיון שהקליפות נצרכות לפרי כדי לשומרו עד זמן האכילה, נחשבות הן כפרי עצמו.

ואף גרעיני פרי שאחר אכילת הפרי יש בהם שימוש, כגון גרעיני משמש שלאחר אכילתם משמשים למשחק הילדים, מ"מ כתב הארחות שבת (ח"ב פ"ט אות קנד) שכשפותח את הפרי ביום טוב יש לאסור את הגרעינים מטעם נולד, ומשום שבכניסת יום טוב הם היו חלק מהאוכל והיה עליהם שם אוכל, ורק באמצע יום טוב שינו את יעדם ונעשו משחק לילדים, לפיכך נחשבים הם נולד.

ולענין השימוש בגרעיני משמש שבת, ראה מה שכתבנו לעיל (בסי' שח ס"ק קכב).

20) ואף על פי שלגבי שבת, כתב השו"ע לעיל (סי' שח ס"ל) שבמקום שעומדים לאכילת בהמה מותרים הם בטלטול, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק יד) שלגבי נולד יום טוב חמור משבת, וכן כתב המשנ"ב לעיל (סי' תצה ס"ק יז).

[משנ"ב ס"ק לז]

פְּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים בְּפָנֵי עֲצָמֹת וְכִשְׁתִּי קְדָשׁוֹת⁽²¹⁾ וכו', לְהִכִּין מְבֻעָד יוֹם פְּתִילוֹת תְּדֻשּׁוֹת שִׁיחֵי עַל יוֹם טוֹב⁽²²⁾.

21) אכן להקל מחמת זה, כגון בביצה שנולדה ביום טוב שתהיה מותרת ביום השני ממה נפשך, כתב לקמן (סי' תקג ס"ק ד) ובשע"צ שם (סי' ה) שלענין זה אומרים ששני הימים קדושה אחת הם, וכן כתב לקמן (סי' תקטו ס"ק טו).

22) ולענין טלטול הפתילה הישנה שאינה ראיה לצורך הכנסת הפתילה החדשה, כתב הרע"ק (בהגהותיו כאן על הט"ו ס"ק ז) שמותר להוציא את הפתילה הישנה, ומשום שהדלקה לצורך אורה נחשבת כצורך איכל נפש, ומותר לטלטל לצורך אוכל נפש, כמו שכתב הרמ"א לקמן (סי' תקט ס"ז). אכן, כתב הגרש"ז אייערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א) שבשיטה מקובצת כתב שצורך אורה אינו נחשב כצורך אוכל נפש, ועוד, שבמנינו שעיקר האור הוא מאור החשמל ואין מדליקים אלא לצורך הנאה מריבוי האור, יש להסתפק אם נחשב הדבר כצורך אוכל נפש, וראה מה שכתבנו לקמן (בסי' תקט ס"ק לא).

סימן תקב

דיני האש ביום טוב

[משנ"ב ס"ק א]

הוא מְלִיד אֵשׁ בְּיוֹם טוֹב⁽²³⁾ וכו', לֹא הָיָה לְהוֹלִיד בְּיוֹם טוֹב⁽²⁴⁾.

1) ולענין הדלקת אור החשמל ביום טוב, נדון הדבר בין הפוסקים, וכתב הגר"ח גרינצונסקי (ירחון קול תורה שנה א (יה) חוברת א, אייר תש"ו עמ' יט) שאף שבעל הערוך השלחן הדקל בזה, מ"מ ההלכה היא לאסור, וכדעת בעל האור שמח שאסר בזה, וכן כתב בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ט, ח"ד סי' ז) ובהסכמתו לספר מאורי אש שהדלקת חשמל אסורה כדין מוליד ביום טוב, וכן כתבו בשו"ת צפנת פענח (סי' קעג ו-רעג אות ב) ובשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ד סי' קד, וכעין זה בח"ג סי' נה), וביאר הגרש"ז אייערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ק סי' ט ה"ע 5), שטעם המתירים הוא מפני שחשבו שזרם החשמל הוא אש, ובשלוחץ אדם על מתג החשמל אינו מדליק אש אלא מעביר את האש שנמצאת בחוטי החשמל למנורה, ולכן אינו נחשב כמוליד אש אלא כמעביר אש, אכן, כיון שהמציאות היא שרק על ידי שנסגר מעגל חשמלי עובר זרם החשמל דרכו ויוצר אש, נחשב המפעיל כמוליד אש על ידי סגירת המעגל החשמלי, ולכן כתב (שם, ובמאורי אש סוף פ"ג) שהדלקת חשמל אסורה ביום טוב, והוסיפו בשו"ת אחיעזר (שם) ובספר מאורי אש (שם), שהדלקת החשמל אינה נחשבת גרמא בלבד אלא בהבערה בידים, כיון שמיד בשעת יצירת המעגל החשמלי זורם החשמל ומבעיר.

ולדעת החזו"א (ארי"ח סי' ג ס"ק ט) שיש בכל הפעלת מכשיר חשמלי בשבת איסור בונה, כתבו בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ב תשובה א) והגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ב ס"ק א אות ד) שאף ביום טוב יהיה אסור להפעיל מכשיר חשמלי מדאורייתא, משום איסור בונה.

ולענין הפעלת מדיח כלים ביום טוב, כתב הגרש"ז אייערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' כ) שלפי החזו"א בודאי אסור הדבר משום איסור בונה, אלא שאף לשיטתו שאין בהפעלת מכשיר חשמלי משום איסור בונה, מ"מ אין להתיר, מפני שגם באופן שהפעלתו אינה אלא גרם הולדת אש [נמצמת שהחוט החשמלי אינו מתלטה מיד אלא רק בסוף ההדחה, על מנת לייבש את הכלים], מ"מ אין נכון להתיר גרמא ביום טוב לכתחילה אלא כשהיא נעשית לצורך, ולא לשם נוחיות בלבד, ועוד, שהפעלת מכשיר זה רומה להפעלת מאוורר, שאין להפעילו ביום טוב [וראה עוד מה שכתבנו לקמן (סי' תקיא ס"ק ד)], וסיים, שהדבר אינו בדרך לו.

ולומר לנכרי להדליק עבורו אש לצורך מצוה, כתב הפמ"ג (שו"ת מגידות סי' קי) שאין לגעור במי שמיקל בדבר, כיון שנחשב לספק ספיקא, שלדעת הפוסקים שאיסור הדלקת אש ביום טוב אינו אלא מדרבנן, יש להקל בזה משום שזה שבות דשבות לצורך מצוה, שנבואר בשו"ע לעיל (סי' שז ס"ה) שאפשר להקל בו, ואף לדעת הסוברים שהולדת אש אסורה מדאורייתא, מ"מ כיון שלשית בעל העיטור המובאת ברמ"א לעיל (סי' רעו ס"ב) מותר לומר לנכרי לעשות אפילו מלאכה דאורייתא לצורך מצוה, יש מקום לסמוך על דבריו כאן ולהקל, וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קמג) שמותר לומר לנכרי להדליק אש לצורך שמחת יום טוב, כדין שבות דשבות לצורך מצוה, ובשו"ת מהוה אברהם (ח"א סוף סי' מב) כתב שיתכן שהדלקת חשמל על ידי מתג אינה אלא גרמא ואסורה רק מדרבנן, ואם כן יש להתיר לומר לנכרי להדליק לצורך בית הכנסת וכו', וראה שו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ט) שלא היקל בסברא זו.

ומטעם זה, כתב בשו"ת אור לציון (שם אות ה) שמותר לומר לנכרי להדליק בירה חשמלית כדי לבשל מאכלים ליום טוב, שכיון שלדעת רוב הפוסקים איסור הדלקת אש ביום טוב אינו אלא מדרבנן [כפי שמבואר בשו"ת מהוה אברהם שם, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קכא], יש להקל כדין שבות דשבות לצורך המשך במילואים עמוד 58

